להביא עור בית הבושת. נקמן בהעור והרוטב (דף קכב.) פירש רש"י הא דלא חשיב ליה בהדיא בהדי איכך בברייתא משום דבעולה מיירי שהוא זכר ומיהו איכא מאן דתני זבח בפרק כל הזבחים שקיבלו (זבחים כח. ושם) ולא קתני עולה ויש לומר דלא חשיב אלא מידי דהוה בכל הקרבנות ועור שתחת האליה אע"ג דאיכא קרבה אלא בכבש מ"מ איתיה לו באכילת אדם לו באכילת מזבח וא"ת אמאי לא קאמר נמי להביא עור השליל דחשיב לקמן במתניתין בהעור והרוטב (דף קכב.) בהדי אלו שעורותיהם כבשרן ואומר ר"ת משום דאין מפגלים בשליל כדאיתא פרק כל הפסולין (זבחים לה.) פיגל בשליל לא נתפגל הזבח ואף השליל לא נתפגל[ט]:

ורבי יוחנן אמר אף במסמר. ואיכא משום מכלה ממונן של ישראל ובפלוגתא לאו דוקא דרבי יוחנן דאמר אף במסמר לא כרבי יהודה ולא כרבי נחמיה:

נבלות והא שחוטה היא. וא"ת והא שמעינן ליה לרבי יהודה דאמר פרק חטאת העוף (זבחים סט: ושם) דשחיטת העוף אינה מטהרת טריפתה מטומאתה דקאמר נבלה וטרפה לא יאכל לטומאה הא טרפה למה נאמרה להביא טרפה שחטה [י] (שאבלה טהור מכלל שהיא מטמאה) וכן ריש מסכת טהרות גבי י"ג דבריס נאמרו בנבלת עוף טהור שחיטתה ומליקתה מטהרת טרפתה מידי נבלה רבי יהודה אומר אינה מטהרת וי"ל דמ"מ כיון דלר' נחמיה מטהרת לא הוה ליה למימר שהיה מאכיל נבילות ועוד דלא מסיק אדעתיה תסתייס דרבי יהודה הוא דבדיק בילא: **מר אמר שמואל בדיק בידא** וכן רב. ואף על גב דכבר אמרינן לעיל רב ושמואל ולוי דאמרי מכניס ידו לפנים ובודק מ"מ אשמועינן הכא דמעשה נמי עבד: **והא** תני לוי **טרפות שמנו חכמים** וכו'. בחנם מקשה מבריתא ארב ושמואל דאלוי גופיה הוה מצי למפרך דאמר לעיל מכניס ידו לפנים ובודק:

באלו אמרת בודקין לחולדה ביד אבל לא במסמר אלמא אית ליה בדיקותא והדר תני נשבר העצם אף על פי שלא ניקב קרום של מוח אלמא לית ליה בדיקותא סיפא אתאן [ב]לעוף של מים הואיל ואין לו קרום אין לו קרום סלקא דעתך אלא הואיל וקרומו רך אמר ליה רב נחמן לרב ענן מר אמר שמואל בדיק בידא ומכשר והונא חברין אמר רב בדיק בידא ומכשר [ג]והתני לוי ·טרפות שמנו חכמים בבהמה [ד]כנגדן בעוף יתר עליהן עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח אמר ליה ההוא בעוף של מים הואיל ואין לו קרום אין לו קרום ס"ד אלא הואיל וקרומו רך ההיא תרנגולתא דהואי בי רב חנא שדרה לקמיה דרב מתנא נשבר העצם ולא ניקב קרום של מוח הואי ואכשרה א"ל [ה]והתני לוי טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח אמר ליה התם בעוף של מים הואיל ואין לו קרום אין לו קרום ס"ד אלא אימא הואיל וקרומו רך רב שיזבי בדיק בשימשא רב יימר בדיק במיא רב אחא בר יעקב בדיק בגילא

נקוב והמסמר נוקבו ומפסיד ממון ישראל: **אף במסמר.** בודקין ולא חיישינן לדלמא אתיו נקיב ליה בידא כדמפרש: **במחטא.** כדפרישית במסמר: **ניקב קרום.** מתוך ששיניה דקות ועקומות אינו מבלבל: **אכל לא במסמר.** מפני שמכלה ממונן של ישראל: **נשבר העצם.** לקמיה פריך: **וקרומו רך.** הלכך כי נשבר העצם [ו]תו לא קאי קרום: **אמר ליה רב נחמן לרב ענן.** תמהני בזאת: **מר אמר.** אתה אמרת לי שראית שמואל שהוא בודק לנשיכת חולדה אלמא לא מטרף בעצם לחודיה ואף הונא חברין אמר לי דאיהו חזייה לרב דבדיק בידא וקשיא לי והא תני לוי כו': **כנגדן בעוף.** במידי דאיתיה בעוף המסס ודית הכוסות ליתנהו בעוף: **בדיק בשימשא.** נגד השמש מסתכל אם ירואה[ז] נקב שהאור יפה לבדיקה:

במיא

מסורת הש"ס

להביא עור בית הבושת. [ה]להכי מפרש ואמר להביא עור בית הבושת משום דאין להביא אלא זה לבדו שהרי כל המנויין שם הראויין להיות בעולה שנויין כאן א] חוץ מזה. [ו] עור השליל אינו ראוי להיות בעולה דאין שליל לזכרים: **בית הבושת.** בית הרחם של נקבה: **מתני' ואלו טריפות בעוף.** אע"ג דכל טריפות דבהמה כנגדן בעוף הני אינטריכו ליה למיתני נקובת הוושט פסוקת הגרגרת וההוא אינטריך דלא תימא הואיל וחיותו של עוף לא נפיש דהא כשר בסימן אחד אימא גרגרת נמי תיטרף במשהו והכתה חולדה משום דקתני מקום שעושה אותה טרפה דהיינו נקיבת הקרום דלא תימא תיטרף בנשבר העצם בלא נקיבת קרום כדאמרי' לקמן בעוף של מים ויקבו הדקין משום דקבעי למיתני סיפא[ט] גבי אלו כשירות יצאו בני מעיה ולא ניקבו [ז]ולא תימא עוף שחיותו מועט תיטרף ביציאה לחודה: **הכתה חולדה על ראשה.** חיישינן לנקיבת קרום: **הכתה.** נשכתה בשייה דאילו ביד אמרן לעיל (דף נג.) יש דרוסה לחולדה בעופות וכל כנגד החלל מיטרפה בה: **נחמרו.** [ז]כוולו מחמת האור והפכה מראיתן לשון (איכה ה) מעי חמרמרו: **אם [ז]הוריקו.** מפרש בגמרא [ע"ב] לב וקורקבן אדומין שהוריקו וירוקין שהאדימו [ח] [ט]: **אם אדומים.** הלב והקורקבן כמשפטן אלא נשתנה מראה שלהן: **דרסה.** אדם ברגליו: **או שטרפה בכותל.** הכה בה בכותל: **או שריללה בהמה.** דאיכא למיחש להני תלתא משום ריסוק איברים ועדיין מפרכסת אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ובדיקה בעיא כדאוקמינן בפירקין (דף נא.): **גמ' מכנים ידו.** בפיו של עוף שנשכתו חולדה בראשו ובודק דוחק אצבעו כלפי חוץ העוף והמוח נדחק למעלה אם המוח מבצבץ ויוצא דרך נקב המכה: **טרפה.** שמא[י] ניקב הקרום: **הניחא למאן דאמר.** לעיל (דף מה.) גבי ניקב הקרום עד דמינקיב עילאה ותתאה שפיר: **אלא למאן דאמר.** דטריף עילאה לחודיה כי לא מבצבץ אמאי כשרה דלמא עילאה אינקיב [כ] ותתאה קייס: **דתאה מיפקע.** בדחיפת [ז]אצבע כשדוחפו למעלה: **אין בדיקה לחולדה.** לנשיכת חולדה: **מפני ששיניה דקות.** ואפילו ניקב הקרום פעמים שאין המוח יוצא על ידי דחיפת אצבע בחוץ: **מאי הוי.** אי אפשר דלא מבצבץ פורתא: **ועקומות.** ונוקב באלכסון וכשהמוח נדחף למעלה העצם סותמו ועומד כנגדו שנקב העצם אינו כנגד נקב הקרום: **כי סליק.** זעירי מבבל לנהרדעא: **ביד.** כדמפרש לעיל מכניס ידו כו': **אכל לא במסמר.** מלמעלה מוליכו על הנקב לראות אם יחגור בקרום ופותח את הגולגולת תחלה לאחר שחיטה ופעמים שאינו

להביא עור של בית הבושת. נקמן בהעור והרוטב (דף קכב.) פירש רש"י הא דלא חשיב ליה בהדיא בהדי איכך בברייתא משום דבעולה מיירי שהוא זכר ומיהו איכא מאן דתני זבח בפרק כל הזבחים שקיבלו (זבחים כח. ושם) ולא קתני עולה ויש לומר דלא חשיב אלא מידי דהוה בכל הקרבנות ועור שתחת האליה אע"ג דאיכא קרבה אלא בכבש מ"מ איתיה לו באכילת אדם לו באכילת מזבח וא"ת אמאי לא קאמר נמי להביא עור השליל דחשיב לקמן במתניתין בהעור והרוטב (דף קכב.) בהדי אלו שעורותיהם כבשרן ואומר ר"ת משום דאין מפגלים בשליל כדאיתא פרק כל הפסולין (זבחים לה.) פיגל בשליל לא נתפגל הזבח ואף השליל לא נתפגל[ט]:

ורבי יוחנן אמר אף במסמר. ואיכא משום מכלה ממונן של ישראל ובפלוגתא לאו דוקא דרבי יוחנן דאמר אף במסמר לא כרבי יהודה ולא כרבי נחמיה:

נבלות והא שחוטה היא. וא"ת והא שמעינן ליה לרבי יהודה דאמר פרק חטאת העוף (זבחים סט: ושם) דשחיטת העוף אינה מטהרת טריפתה מטומאתה דקאמר נבלה וטרפה לא יאכל לטומאה הא טרפה למה נאמרה להביא טרפה שחטה [י] (שאבלה טהור מכלל שהיא מטמאה) וכן ריש מסכת טהרות גבי י"ג דבריס נאמרו בנבלת עוף טהור שחיטתה ומליקתה מטהרת טרפתה מידי נבלה רבי יהודה אומר אינה מטהרת וי"ל דמ"מ כיון דלר' נחמיה מטהרת לא הוה ליה למימר שהיה מאכיל נבילות ועוד דלא מסיק אדעתיה תסתייס דרבי יהודה הוא דבדיק בילא: **מר אמר שמואל בדיק בידא** וכן רב. ואף על גב דכבר אמרינן לעיל רב ושמואל ולוי דאמרי מכניס ידו לפנים ובודק מ"מ אשמועינן הכא דמעשה נמי עבד: **והא** תני לוי **טרפות שמנו חכמים** וכו'. בחנם מקשה מבריתא ארב ושמואל דאלוי גופיה הוה מצי למפרך דאמר לעיל מכניס ידו לפנים ובודק:

באלו אמרת בודקין לחולדה ביד אבל לא במסמר אלמא אית ליה בדיקותא והדר תני נשבר העצם אף על פי שלא ניקב קרום של מוח אלמא לית ליה בדיקותא סיפא אתאן [ב]לעוף של מים הואיל ואין לו קרום אין לו קרום סלקא דעתך אלא הואיל וקרומו רך אמר ליה רב נחמן לרב ענן מר אמר שמואל בדיק בידא ומכשר והונא חברין אמר רב בדיק בידא ומכשר [ג]והתני לוי ·טרפות שמנו חכמים בבהמה [ד]כנגדן בעוף יתר עליהן עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח אמר ליה ההוא בעוף של מים הואיל ואין לו קרום אין לו קרום ס"ד אלא הואיל וקרומו רך ההיא תרנגולתא דהואי בי רב חנא שדרה לקמיה דרב מתנא נשבר העצם ולא ניקב קרום של מוח הואי ואכשרה א"ל [ה]והתני לוי טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח אמר ליה התם בעוף של מים הואיל ואין לו קרום אין לו קרום ס"ד אלא אימא הואיל וקרומו רך רב שיזבי בדיק בשימשא רב יימר בדיק במיא רב אחא בר יעקב בדיק בגילא

עין משפט נר מצוה

ריג א ב מבואר לעיל דף מב:
ריד ג מיי' פ"י מהלכות שחיטה הלכה ז סמג עשין סג טור ש"ע י"ד סי' ל סעיף ב:
רטו ד ה מבואר לעיל דף מג:
רטז ו מיי' פ"ז מהל' שחיטה הלכה כ ופ"י שם הלכה יא סמג שם טוש"ע ש"ע סימן נח סעיף ב:
ריח ז מיי' פ"ט שם הלכה כ סמג שם טוש"ע ש"ע סימן נח סעיף ב:
ריט ח ט מיי' פ"י שם הלכה ז סמג שם טוש"ע י"ד סימן ל סעיף ב:
ריט י מיי' פ"ו שם הלכה יז ופ"י שם הלכה י [יא]:

שיטה מקובצת

א] ומפרכסת אם שהתה: **ב]** ולא ניקבו דלא תימא: **ג]** נחמרו נכווצו מחמת: **ד]** אם ירוקים מפרש בגמרא: **ה]** וירוקים שהאדימו דקין: **ו]** בדחיפת האצבע כשדוחפו: **ז]** אם יראה שם נקב:

רבינו גרשום

מכניס ידו לפנים ובודק. כלומר כיצד בדקינן אם ניקב קרום של מוח מכניס אצבעו לפנים ובודק אם מבצבץ ועולה המוח טרפה דודאי ניקב הקרום: אין בודקין לחולדה ביד. כלומר דאמרינן מכניס אצבעו לפנים אם מבצבץ ועולה טרפה: מפני ששיניה דקות כלומר ואע"פ שניקב קרום של מוח לא יהא המוח מבצבץ: וכי שיניה דקות מאי הוי. כלומר אעפ"כ (שניקבו) [אם ניקב] קרום של מוח [אי אפשר] שלא יהא מבצבץ: אבל לא במסמר. כלומר למעלה מראשו: עד מתי [אתה] מכלה ממונן של ישראל. כלומר כשמכניס המסמר אם לא נקוב המסמר מנקבו: אלא עד מתי אתה מאכיל טרפות לישראל. שמא אינקיב קרום של מוח ולא אדעתיה דלא בדיק יפה: אלמא אית ליה בדיקותא. כלומר אע"פ שנשבר העצם אם לא ניקב קרום של מוח (פסול) [כשר] והדר תני נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח: רב בדיק בידא ומכשר. כלומר מכניס ידו לפנים ובדיק אי לא מבצבץ המוח מכשר ליה אע"פ שנשבר העצם: בדיק בשימשא. כלומר כנגד השמש: בדיק במיא. שופך לתוך הנקב מים וחוזר ושופכן מן הנקב אם המים נתלבנו בידוע שניקב קרום של מוח אם צלולים בידוע שלא ניקב קרום של מוח:

באלו בני מעיים אמרו בקורקבן בלב ובכבד. אבל ריאה לא משיב כדאמרינן לקמן (דף מז.) דאין ריאה לעוף לא ליפול ולא ליחמר ואף על גב דמסיק דחזקיה לגמרי היה אומר דאין לו ריאה שלא היה בקי בתרנגולים מכל מקום הוא אמת כדאמר רב [1]חגא הואיל ורוב גלעות מגיעות עליה:

איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא וברבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא ברבי בזפק אבל ברבי בזפק לא סבירא להו. כן גרים רש"י ופירש דמספקא ליה אם הורו בטרפחת לאיסורא כרבי טרפון דסנהדרין (דף לג.) דהאמילה לגבלים וכן פירש ר"ח ופסק בטרפחת לחומרא מדמספקינא להאי הורו לחומרא וזהו תימה דהתם משיב ליה טועה בדבר משנה ור"ט נמי חזר בו ומיהו שמא יש לחלק בין בהמה לעוף דמצי למימר דהכא מיירי בטרפחת של עוף דמיטריף טפי וליכא למיפשט מדתני לוי דלא משיב טרפחת בהדי יתר עליהן בעוף משום דלא מיירי בפלוגתא כי היכי דלא משיב ניטלה הנולה לר' יהודה ומיהו יש לתמוה אמאי לא מבעיא לן הכא אם הורו בטרפחת ובזפק בתרוייהו להיתרא דכי האי גוונא מיבעיא לן פרק כירה (שבת מו.) גבי הורה במנורה כר' שמעון בנר דאיבעיא להו הורה במנורה להיתרא וברבי שמעון בנר להיתרא או דלמא הורה במנורה לאיסורא וברבי שמעון בנר להיתרא ונראה דגרסינן בספרים הכא הורו בטרפחת להיתרא וברבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא ברבי בזפק אבל ברבי בזפק לא סבירא להו והשתא ניחא דלא מספקא ליה הכא אם הורו בטרפחת לאיסורא דמילתא דפשיטא היא דשריא כדמוכח במסכת סנהדרין (דף לג.) דאפילו ר' טרפון חזר בו וטועה בדבר משנה משיב ליה והא דלא מיבעיא לן התם אם [2]הורו במנורה להיתרא כגון שלא הדליקו בה באותה שבת [3]התירו לטלטלה כר' שמעון דמתיר התם נר שהדליקו בו באותה שבת אבל כר' שמעון דנר לא סבירא [4] להו משום דדחייה בידים דלא שייך התם לתלות היתר של מנורה בהיתר של נר דמנורה שלא הדליקו בה באותה שבת לא שייך לאסור מטעם מוקצה אלא מטעם בנין כדאמר התם דאית ליה חידקי וגזרינן אטו דחוליות ונר שהדליקו בה באותה שבת משום מוקצה אבל הכא שייך לתלות זה בזה כי היכי דרבי לית ליה טרפות בזפק כך לית להו טרפות בטרפחת ומיהו התם פ"ה דמיבעיא לן חדא הורלה היא וה"ק הורה במנורה להיתרא כדרך שהיה רבי שמעון מתיר נר יפן או דלמא תרי הורלות הוו הורה במנורה לאיסורא כדאמר בפירקין וגזר אטו חוליות וברבי שמעון הורה בנר להיתרא

ופירושו מגומגם:

אבל היפך בהם טרפה. בכלל נקובי דמתניתין הוא דטעמא משום דסופו לינקב ולירקב: שמוטת

בגילא דחיטתא אמר רב שיזבי הני אווזי דידן כעוף של מים דמיין: נפלה לאור: אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן יהושע [1]שיעור ירוקתן כשיעור נקובתן מה נקובתן במשהו אף ירוקתן במשהו בעא מיניה רב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי מריב"ל הוריקה כבד כנגד בני מעיים מהו אמר ליה [2]טרפה ולא יהא אלא ניטלה אמר רבא כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעיים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיים וטרפה: ריב"ל הויא ליה ההיא תרנגולת שדריה לקמיה דר' אלעזר הקפר בריבי א"ל ירוקין הוו ואכשרה והאנן תנן ירוקין פסולין לא אמרו ירוקין פסולין אלא בקורקבן בלב ובכבד תניא נמי הכי באלו בני מעיים אמרו בקורקבן בלב ובכבד רבי יצחק בר יוסף הוה ליה ההוא תרנגולתא שדרה לקמיה דרבי אבהו וא"ל אדומין הוו וטרפה והאנן תנן אדומין כשרים אמר ליה [3]אדומין שהוריקו וירוקין שהאדימו טרפה לא אמרו אדומין כשרים אלא בלב בקורקבן ובכבד אמר רב שמואל בר חייא אמר רבי מני [4]אדומין שהוריקו ושלקן וחזרו והאדימו כשרין מאי טעמא קוטרא עייל בהו אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נאמר [5]אדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מאי טעמא איגלאי בהתייהו אמר רב אשי הלכך לא ליכול אינש אלא בשלקא ולא היא אחזוקי ריעותא לא מחזקינן: דרסה וטרפה בכבותל: [6]א"ר אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר בר' ינאי [7]אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה: **מתני'** ואלו כשרות בעוף ניקבה הגרגרת או שנסדקה הכתה חולדה על ראשה מקום שאינו עושה אותה טרפה [8]ניקב הזפק רבי אומר אפילו ניטל יצאו בני מעיה ולא ניקבו [9]נשתברו גפיה נשתברו רגליה [10]נמרטו כנפיה [11]רבי יהודה אומר אם נטלה הנוצה פסולה: **גמ'** תנו רבנן מעשה ברבי סימאי ורבי צדוק שהלכו לעבר שנה בלוד ושבתו באונו והורו בטרפחת כרבי בזפק איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא כרבי בזפק להתירא או דילמא הורו בטרפחת להתירא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא [12]להו תיקו אמר רבה ואיתימא רבי יהושע בן לוי [13]גגו של זפק נידון כוושט היכא אמר רב ביבי בר אביי [14]כל שנמתח עמו: [15]יצאו בני מעיה: אמר רבי שמואל בר רב יצחק [16]לא שנו אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן טרפה דכתיב [1]הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה כוונניות באדם שאם נהפך אחת מהן אינו יכול לחיות תניא היה רבי מאיר אומר הוא עשך ויכוננך כרכא דכולה ביה ממנו כהניו ממנו נביאיו ממנו שריו ממנו מלכיו שנאמר [2]ממנו פנה ממנו יתד וגו' ההוא ארמאה[3] דחזייה להההוא גברא דנפל מאיגרא לארעא פקעיה כרסיה ונפוק מעייניה אתייה לבריה ושחטיה קמיה באחוזת

[1] **כמיה**. מוציא כל המוח מן הקרום דרך פיה כמו שהיא יורדת לחוט השדרה וממלא הקרום מים ואם יוצא דרך המכה [2]בידוע שניקב הקרום. ל"א מכניס בנקב העצם מים וחוזר ומוציאן ורואה אם נתלבנו בידוע שנתערב המוח בהם: **בגילא דחיטתא**. כדפרישית במסמר[3]: **אווזי דידן**. הואיל ותמיד הן במים: **שיעור ירוקתן**. מחמת האור: **הוריקה כבד כנגד בני מעייה**. דאשה אחד של כבד תלוי כנגד בני מעיין ודאשה אחד למעלה: **אלא ניטלה**. הא אמרן (לעיל דף נד.) ניטל הכבד כשר: **בריבי**. גדול שבדורו: **ירוקים הוו**. הדקים: **אדומין הוו**. הדקין והן רגילין להיות ירוקין וטרפה: **אדומין שהוריקו**. לב וקורקבן שהן תמיד אדומין נפסלין אם הוריקו אבל ירוקין כגון דקין נפסלין בהאדמה: **לא אמרו אדומין כשרין אלא בלב וקורקבן ובכבד**. שדרכן להיות אדומין: **קוטרא עייל בהו**. מעיקרא ועכשיו הלך מחמת המים הרותחים: **איגלאי בהתייהו**. חרפתן דודאי נחמרו: **הלכך**. כיון דאמרן דזימנין דמגלי ריעותייהו כי שליק להו: **לא ליכול אינש**. עוף שנפל לאור אלא בשליקה: **לא מחזקינן**. והיכא דלא מיכר ריעותא בהדיא לא טרפינן לה אא"כ מיתרמי דשליק לה וחזי ריעותא: **צריכה בדיקה**. אע"פ שהתה מעת לעת דשמא נשברה השדרה ונפסק החוט: **מתני' הזפק**. [1]כרס שהאוכל נקבץ שם: **גפיה**. עצמות הכנפים: **נשתברו רגליה**. מן הארכובה ולמטה אז אפילו למעלה ולא יצא העצם לחוץ אבל יצא לחוץ תנן בבהמה המקשה (לקמן עו.) דהוי טרפה: **נמרטו כנפיה**. היינו נוצה גדולה שעל כל גופה פלומ"ש בלע"ז. נוצה היא הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים ובלע"ז מול"ש: **גמ' ושבתו באונו**. יום שבת שבתו שם: **איבעיא להו**. תרתי הורלות הוו והכי קאמר הורו בטרפחת לאיסורא כדתנן בסנהדרין (דף לג.) והאמילה רבי טרפון לגבלים וברבי בזפק נמי להיתרא דאפילו ניטל או דלמא הורו בטרפחת להיתרא ברבי בזפק ואמרו דאם ניטלה האם כשרה כמתניתין[2] אבל ברבי בזפק לא סבירא להו: ה"ג **הורו בטרפחת לאיסורא וברבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא ברבי בזפק אבל ברבי בזפק לא סבירא להו: נידון כוושט**. בנקב משהו: **כל שנמתח עמו**. ממקום שהוא מתחיל לימשך לגד הוושט להיות מיצר והולך: **עמו**. עם הוושט: **נמתח**. נמשך דהיינו מן המיצר ולמעלה כדאמרינן (לעיל דף מה.) גבי מוח [3]כל זמן שבגולגולת נידון כמוח התחיל לימשך נידון כחוט אלמא מקום מצרי[4] קרי משיכה: **היפך בהן**. כשהכניסן לתוכו היפך עליונו לתחתיתו או [5]עגולה זו למעלה מכמות שהיתה שהחליף זו למעלה וזו למטה: **כוונניות**. לשון ואת כונו (שמות לח). שברא להם בסיס ליסד עליו ואם ירדו מבסיסן שוב אין מתייישבים: **כרכא דכולא ביה**. כרך שהכל בו ועל כנסת ישראל נאמר שכל מושליהן מהן ולא מעט אחר: **מעייניה**. מעיו: **ושחטיה קמיה**. כדי שיתאנח וימשך מעיו אליו: **לבריה**. של זה הנופל: נאחוזת

[1] **הוא עשך ויכוננך**. ברא אותך וכונן אותך: **מלמד שברא הקב"ה כוונניות באדם**. כל אדם יש בו כוונניות: **שאם נהפך אחת מהן אינו יכול לחיות**. כגון שנמתח למעלה נידון כושט. כלומר גגו של זפק שנמתח למעלה נידון כושט (שנמתח למעלה) וניקבו במשהו: שלא היפך בהן. כלומר שבן אדם לא נגע בהם ונכנסו מעצמן במיעיה: כוונניות. תיקונים: כרכא דכולא בה. כלומר מה הכרך הזה דכולה הוה (אם הגוף צורכו) [ביה כל צרכו שאר גוף]:

[1] **חגא**. [ביצה לד. ע"ש], [מהלכות שחיטה הלכה כ סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן נג סעיף ג]:

רבא ד מיי' שם הלכה כא טוש"ע שם סעיף ב:

רבב ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

רבג ו מיי' פ"ע מהלכות שחיטה הלכה כ סמג שם טוש"ע י"ד סי' נח סעיף ב ג:

רבד ז מיי' פ"ו מהלכות שחיטה הלכה יז סמג שם טוש"ע י"ד סי' נח סעיף יא:

רבה ח מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה כ סמג שם טוש"ע י"ד סי' נג סעיף ב:

רבו ט טוש"ע י"ד סי' נט סעיף ב:

רבז י טוש"ע י"ד סי' נג סעיף יא בהג"ה:

רבח כ ל מיי' פ"ו שם הלכה יז סמג שם טוש"ע שם:

רבט מ נ מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע י"ד סימן מו סעיף ב:

רבינו גרשום

כעוף של מים דמיין. כלומר אם נשבר העצם אף על גב דלא ניקב קרום של מוח [טרפה]: אבל בלב וקרקבן וכבד דאין דרכן להיות ירוקין ונפלו לאור והיו ירוקין ודאי נחמרו וטרפה אבל בני מעים שהם הדקים אם נפלה לאור והיו בני מעיים ירוקין כשרה שכך דרכן להיות ירוקין: אדומים שהוריקו כו'. כלומר לב וקרקבן וכבד שדינן להיות אדומין והוריקו או בני מעים שדינן להיות ירוקין והאדימו טרפה: [1] ירוקין שהאדימו כו'. כלומר בני מעיים שנפלו לאור והאדימו אע"פ ששלקן וחזרו והוריקו טרפה: מ"ט איגלאי מלתא בהתייהו קודם ששלקן: אדומין שהוריקו ושלקן. כלומר לב וקרקבן וכבד שנפלו לאור והוריקו ושלקן וחזרו והאדימו כשרה מ"ט קיטרא בעלמא הוא דעייל בהו כשנפלו לאור ולא נחמרו ממש: ולא היא אחזוקי איסורא. כלומר כיון דלא הוריקו כשנפלו לאור לא נימא דלא ניכול אלא בשלקא דאחזוקי איסורא לא מחזקינן: דרסה או טרפה בכותל כו'. כלומר דרסה ברגליו או טרפה שהיכתה בכותל: אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה כלומר בין שדרסה או טרפה בכותל בין שריצצתה בהמה אע"ג ששהתה מעת לעת צריכה בדיקה משום ריסוקי איברי': ניקבה הגרגרת או שנסדקה. כלומר דגם בעוף אינה טרפה בניקב הגרגרת אלא [2] מרוב חללו של גרגרת כדאמרינן מקפלו ומניחו על פי הקנה: מקום שאין עושה אותו טרפה. שלא ניקב קרום של מוח: הנוצה כלומר נוצה הדקה שמגינה עליה מפני הצינה: הורו בטרפחת כרבי בזפק. כלומר כר' שהורה בזפק להתיר כדחזינן במתניתין אפילו ניטל כך הורה בטרפחת אם ניטלה מן הבהמה מותר: או דילמא הורו בטרפחת לאיסורא כר' ושתי הוראות הורו בטרפחת לאיסורא ובזפק להיתירא: גגו של זפק נידון כושט. כלומר גגו של זפק שנמתח למעלה נידון כושט (שנמתח למעלה) וניקבו במשהו: שלא היפך בהן. כלומר שבן אדם לא נגע בהם ונכנסו מעצמן במיעיה: כוונניות. תיקונים: כרכא דכולא בה. כלומר מה הכרך הזה דכולה הוה (אם הגוף צורכו) [ביה כל צרכו שאר גוף]:

[1] **בגילא**. [ביצה לד. ע"ש], [לקמן מז:], [ג] [בס"ד: רומאה], [ד] שיך לע"ש, [ה] [ע"א ד"ה אבל לא במסמר], [ו] [ל"ל כיס], [ז] [לעיל דף נד.], [ח] [בגמרא שם הגירסא כל מה שבקדרה], [ט] בס"ד: הלר, [י] נ"ל מנה, [כ] נ"ל הורה, [ל] נ"ל המיר, [מ] נ"ל ליה,

תורה אור השלם

1. הָ לֵיְיָ תִּגְמְלוּ זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם הֲלוֹא הוּא אָבִיךָ קָנֶךָ הוּא עָשָׂךְ וַיְכוֹנְנֶךָ: דברים לב ו
2. מִמֶּנּוּ פִּנָּה מִמֶּנּוּ יָתֵד מִמֶּנּוּ קֶשֶׁת מִלְחָמָה מִמֶּנּוּ יֵצֵא כָּל נוֹגֵשׂ יַחְדָּו: זכריה י ד

לעזי רש"י

פלומ"ש [פלומי"ש]. נוצות.
מול"ש [מולש"א]. רכים.

מוסף רש"י

צריכה בדיקה. כי שהתה מעת לעת נמי צריכה בדיקה לאחר שחיטה, שמא נשתברו רוב גלגופיה או נשברה השדרה ונפסק החוט שלא לו אחד משלש מיני טרפות, ושהייה למעת לעת אצטריך, דאי לא שהתה אע"פ שבדקה ולא מצא סימן טרפות טרפה, שזו היא אחת משמנה עשרה טרפות, ונקרא רסוקי אברים שאבריה מתפדקין כולן ואע"פ שאין רושם ניכר בה, וזהו סימנה אם שהתה מעת לעת בידוע שלא נתרסקו אבריה, דקים להו לרבנן מסיני דלסוק אבריה אינה מיה מעת לעת, אבל שאר מיני טרפה מיה כל שנים עשר חדש (ביצה לד.).

שיטה מקובצת

[1] (בידוע שניקב הקרום. ל"א מכניס בנקב העצם מים וחוזר ומוציאו ורואה אם נתלבנו בידוע): [2] הזפק כיס שהאוכל: [3] או עגולת זו למעלה מכמות שהיתה זו למעלה וזו למטה:

[1] נראה דגר' אמרת היה לרבינו בכאן דגבי ירוקין שהאדימו לא מהני שליקה להכשיר וכעין גי' זו הביא הב"י בסי' נב בשם בעל העיטור דיש גורסין בהיפך בדרך שמואל טרפה ובדרך נמנן כשרה ע"ש. [2] נראה דל"ל אלא אם מקום הנקבים הוא כשיעור רוב חללו של גרגרת וכדאמרינן לעיל בעופא מאי מקפלו ומניחו על פי הקנה כו'.

באחוזת עינים. ולא נגע בו ולא הזיקו אלא דנדמה לאדיו כאילו נשחט לפי שלא היה רואה ליגע במעייס שלא יהפך בהן: **לגא.** סל: **דאינקורי.** עופות שנשתברו רגליהן במרכובה למטה או למעלה מארכובה ואין העצם יוצא לחוץ. ובתשובת הגאונים מצאתי עוף שחור הוא ושל מיס הוא ובמצאו חברבורות לבנות ועל שם כך נקרא אינקורי שהוא מגומר כמו [6]ניקוב פינטור"א ובעיר הזאת יש מהן: **בלומא הגידין.** שיהו ששה עשר חוטין קיימין כדאמרינן בפרק בהמה המקשה (לקמן עו:) והוא בשפולו של עצם השוק סמוך לארכובה: **יד.** כתף: **שמוטה ירך.** בוקע דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה[7]: **שמוטה גף.** פרק עליון המחובר בגבה: **טרפה דחיישינן שמא ניקב הריאה.** לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרוב הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומטת גפה [8]מתנתקת הריאה עם הגף: **תיבדק.** הריאה. מכניס קנה דק בגרגרת ונופח בריאה ואם הרוח יוצא טרפה ואם לאו כשרה: **בעלה של וורד.** דקה ואדומה: **בין אגפים.** בין כנפיה: **דלא מיטריף בה.** אם ניקבה: **כנגדן בעוף.** אלמא ניקבה הריאה דבהמה ה"ה לעוף: **לא ליבפל.** אם נפלה מן הגג דאמרן לריכה בדיקה א"ל לבדוק בריאה: **ולא ליחמר.** בנפלה לאור שבודקין המעייס שמא הוריקו א"ל לבדוק הריאה: **ורוב צלעות מגינות עליה.** [9]רוב ריוח הצלעות מגין עליה שהצלעות אינן שוכבות על רחבן אלא על חודן וכולן רחבן לפניה והריאה נחבאת ביניהם: **של בריבי.** חזקיה שהיה גדול בדורו: **ניכר שאינו בקי בתרנגולים.** אינו רגיל לאכול תרנגוליס[1] לפיכך לא ידע אם יש להן ריאה ולשון בדיחותא הוא: **נהרא נהרא ופשטיה.** אין פשטי הנהר דומין זה לזה עומד כך אין מנהג המקומות דומות ורב כשרה סבירא ליה וראה בני פומבדיתא שנהגו בו איסור ולא התירו בפניהם ורב יהודה מפומבדיתא הוה וסבר דרב טרפה ס"ל: **לומא הגידין.** מקום שהגידין לומתין מתחברין ומתהדקין לשון חומץ לומתו דפסחים (דף מ.). אשטריינט"א בלע"ז: **שמוטה ירך בעוף כשר.** והרי הכל ניטל וכל שכן אם ניטל לומת הגידין לבדן: **מתניתין ידענא.** בפרק בהמה המקשה (לקמן עו.) וכן שניטל לומת הגידים לבדן וכל הארכובה קיימת: **וכן בעוף.** דאם ניטל לומת הגידין טרפה: **אמר ליה.** רבי אבא דילמא מדאגמריה רב לרב הונא דשמוטה כשרה והתם אמר וכן בעוף שני ליה בין שמוטה לחתוכה ובשמוטה כשרה ואפי' ניטלה כולה ובחתוכה טרפה אפילו לומת הגידין לבדן: **אמר ליה.** רבי ירמיה לרבי אבא: **ואם מפרש שמעתין דרב.** מדנפשיך לאו דידך הוא דבפירוש אמר רב: **אמר ליה אין** לא גרסינן: רבי זירא ורבי אבא תרוייהו מבבל הוו וסלקו להתם ורבי זירא סליק בריש וקאמר ליה ר' אבא חייך אחר שעלית מבבל הלוס: הוה

שמוטת יד בבהמה כשרה. וה"ה נחתכו דדוקא נחתכו רגליה טרפה אבל ידיה כשרה ולקמן (דף נח:) נמי אמרינן בעלת ה' רגליס או שאין לה אלא שלשה ה"ז מוס ואמר רב הונא לא שנו אלא שחיסר ביד אבל ברגל טרפה נמי הוה:

שמוטת ירך. פי' בקונטרס בוקע דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה והדין עמו דכולה שמוטה דשמעתין באיעכול ניביה אייבי בבהמה ובעוף אבל לא איעכול כשר כך פסיק לעיל (דף נד:) והלכתא אפילו אפסיק נמי כשרה עד דאיעכול איעכולי והשתא ניחא מה דנקיט בכוליה שמעתין שמוטה ולא נקט דשף מדוכתיה כדנקט רב מתנא לעיל (דף נד:) משום דרב מתנא אסר בלא איעכול ניביה אבל הכא דאיירי באיעכול ניביה שייך לשון שמוטה ולהכי מייתי לעיל דרב מתנא גבי אלו כשרות דוקא ולא מייתי דרב יהודה דהכא ועוד דרבי יוחנן קאמר לעיל אלו טרפות דוקא למעוטי הא דרב מתנא ורבי יוחנן קאמר לקמן שמוטת ירך בעוף טרפה וה"ה בבהמה נמי טרפה מדתני לוי ולא חשיב ליה גבי יתר עליהן עוף ולא משמע דפליג עליה מדמקשינן לעיל מיניה אדרב ושמואל ועוד דלקמן בסוף שמעתא הלכה רווחת בישראל שמוטת ירך בעוף טרפה וה"ה בבהמה כדפירש' ולעיל (דף נד:) פסקי' הלכה דאפילו אפסיק כשרה עד דאיעכול איעכולי ולכך נראה דכולה שמעתין איירי דאיעכול ניביה: **למה** ליה למר בולי האי והא אמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה. השתא ס"ל דשמוטה ותחוכה הכל אחד ואע"ג דבהמה טרפה כדמוכח מתניתין (לקמן דף עו.) דבהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה מ"מ בעוף כשרה ושמא לא ידע השתא בריתא דלוי דכל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף ולפי המסקנא דמחלק בין שמוטה לחתוכה ניחא ולרב הונא אמר רב דמכשיר שמוטת ירך בעוף כמו כן בבהמה מדתני לוי ומכשיר אפילו באיעכול ניביה כדפרישנא דכולה שמעתא באיעכול ניביה ואע"ג דאפילו מאן דמיקל לעיל גבי אלו כשרות מודה באיעכול ניביה רב הונא אמר רב מיקל בכולהו ומיהו קלת תימה דלא מישתמיט בכולה שמעתין למינקט בחד דוכתא שמוטת ירך בבהמה כשרה ולא מסתבר למימר כלל דנקט עוף לרבותא וגם רבי ירמיה שהביא ראיה לדבריו וא"ל אנא מתני' ידענא לא דקדק אלא מהא דאמר רב עלה וכן בעוף אבל מהא דאסרה מתניתין בבהמה לא רצה לדקדק ולומר כ"ש בעוף דזוטר חיותיה ולכך נראה דדוקא בעוף מכשיר רב הונא אמר רב ולא בבהמה ולית ליה בריתא דלוי ואע"ג דמקשינן מיניה לרב לעיל היינו אליבא דרב יהודה ודוחק:

דילמא שני ליה בין שמוטה לחתוכה. פי' בקונטרס דשמוטה כשרה ואפילו ניטלה כולה ובחתוכה טרפה אפילו בלומת הגידין לבדן ותימה מה רוצה לומר שמפרש שאם ניטלה כולה כשרה אם רוצה לומר שאם ניטל הירך ממקום שהיתה מחוברת בגליה כשרה וחתוכה דטרפה כגון באותו עצם האמצעי שבו לומת הגידין בתחתיתו סמוך לפרק הארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה הוא תחוב בעצם הקולית שהוא עצם התחוב בגליה ואע"ג דבאותו עצם האמצעי טרפה מ"מ בעליון שהוא עצם הקולית כשרה כדמפרש שחותכה מכאן וחיה מכאן ומתה וזהו תימה דאפילו נגלה נמי מקריע אם ניטלה ירך וחלל שלה ניכר כדאמר רבי אלעזר פ"ק (לעיל כא.) א] וליכא מאן דפליג ומה שייך לקרות זה שמוטה וזה חתוכה שתיהן חתוכות ניהו דאיירי אפילו ניטלה כולה והיה לו לפרש כאן בפשיטות דשמוטה כשרה כגון דלא נחתכו רגליה אלא דשף מדוכתיה עצם הירך שקפץ ממקומו מחור שבעצם האליה שהוא תחוב בו אבל נחתכו טרפה אפילו בלומת הגידין:

מטלית

מסורת הש"ס

[6] [לעיל טו.], [7] [לעיל יח: ועיין בפרש"י דהתם], [8] לעיל מב: לקמן עו., [9] ב"ב קל: לקמן עו. [לעיל מח: נה:], [1] [לעיל נד:], [1] בס"א: רגיל בתרנגוליס,

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה דלמא וכו' וליכא מאן דפליג. נ"ב עיין תמורה י"ל ע"ב ונלה כ"ה ע"א דליכא מאן דפליג ול"ע ועיין כרו"פ סי' נ' ס"ק ב' הרגיש בזה ודבריו שם ל"ע דודאי טוותא התוס' דליכא מאן דפליג דטריפה מיהת הוי ודוק ותשכח:

מוסף רש"י

כנגדן בעוף. במילי דאיתיה בעוף, המקפ ובית הכוסות ליתנהו בעוף (לעיל נו.). **נהרא נהרא ופשטיה.** כל נהר מתפשט במקום שהוא רגיל שם, כלומר כל מקום הולך אחר מנהגו (לעיל יח:). **שנחתכו רגליה.** האחרונים (לקמן עו.). וכן שניטל. אפילו לא נחתך העצם (שם). **צומת הגידין.** למעלה מארכובה הוא וסמוך לה והן אותן שלשה חוטין שנוטלין מנקרי הבשר מחלולית העצם שקורין לינקרו"ן (שם). **שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחייתה.** נחתך בשר רגליס למעלה מצומת הגידין ולא נשבר העצם כשרה, נחתכה למטה במקום צומת הגידין אע"פ שנמוך מכאן טרפה, כדאמרינן לקמן וכן שניטל צומת הגידין, בפרק בהמה המקשה (עו.) ואע"פ שלא נחתך העצם (לעיל מה:) אור: אתון קימעים או גיד צוחרה ומתה, אתון כל כתפיה ומיה (לעיל נה:).

עין משפט נר מצוה

רל א ב מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה טו סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן הה סעיף ח:

רלא ג מיי' פ"י שם הלכה ד סמג שם טוש"ע י"ד סימן נג סעיף ח:

רלב ד מיי' שם הלכה ד [וש"ע י"ד סי' נה סעיף ב]:

רלג ה מיי' שם סמג שם טוש"ע שם [סי' נג] ס"ג:

רלד ו טוש"ע י"ד סי' נג סעיף א [ה]:

לעזי רש"י

פינטור"א [פוינטור"א]. נקודות.

אישטריינט"א. סוגר.

שיטה מקובצת

[א] שהוא מגומר כמו ניקור: [ב] מתנתקת. נ"ב ס"א מתנקבת: [ג] ורוב צלעות מגינות עליה רוב רוחב הצלעות מגין עליה שהצלעות של עוף אינם שוכבות על רחבן אלא על חודן ובולט רחבן לפנים:

רבינו גרשום

והוא צנא דאינקורי. כלומר סל מלא עופות שנחתכו רגליהם: לא ליחמר ולא לינפל. כלומר שאם נפלה לאור לא נימא מחמרא הריאה ואם נפלה לא נימא ניקבה הריאה: מדבריו של ר"ב ניכר זהו חזקיה. שמוטת ירך רומפדרא בלע"ז: אי הכי קשיא דרב אדרב. כלומר הכא אמר שמוטת ירך בעוף כשרה והכא אמר וכן בעוף: